

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT ŠVIETIMO PASLAUGAS TYRIMO

2020 m. gruodžio 22 d. Nr. (20)SN-162)SP-97
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjų (toliau – Pareiškėjai)¹ kreipimasis, kuriame nurodoma, jog dirbantiems tėvams, auginantiems vaikus su negalia, kurie yra sulaukę 18 metų amžiaus, pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso 138 straipsnio 4 dalies nuostatas nepriklauso „mamadieniai“ bei „tėvadieniai“, o pagal minėtas Darbo kodekso nuostatas, rugsėjo pirmąją – mokslo metų pradžios dieną – visi sveikųjų vaikų tėvai gali pasinaudoti puse laisvos dienos, jeigu augina „priešmokyklinuką“, „pradinuką“ ar „mokyklinuką“ iki 14 metų. „Tačiau tėvams, auginantiems vaikus su negalia (nors šie ir dalyvauja bendrajame ugdyme) netgi pusę laisvos dienos nepriklauso, jeigu vaikas virš 14 metų“ (šių ir kitų citatų kalba netaisyta).

Pareiškėjai rašo, kad „nesavarankiškiems (su slauga ar priežiūra (kurią skiria Neįgalumo darbingumo nustatymo tarnyba) vaikams su negalia, dalyvaujantiems bendrojo ugdymo sistemoje, reikalinga visos dienos priežiūra – t. y. tėvai negalės mokinio netgi rugsėjo pirmąją palikti vieno, vadinasi, ir pusės laisvos dienos galimybė jiems yra netinkama“.

Pareiškėjų nuomone, problemai spręsti „galimi du variantai – arba pilnos laisvos dienos skyrimas arba visapusiškas priežiūros užtikrinimas ugdymo įstaigoje ar namuose nuo pat rugsėjo 1 dienos“.

Pareiškėjai taip pat rašo, jog 2020 m. rugsėjo 1 dieną Vilniaus Šilo mokykla (toliau vadinama ir Mokykla) minėtų paslaugų neteikė. „Mokykla neteikė nei mokiniui priklausančio maitinimo, nei pavėžėjimo paslaugos į mokyklą, nei visos dienos ar dalinės priežiūros ir ugdymo. Ir maitinimo, ir pavėžėjimo ir priežiūros paslaugas mokykla pradėjo teikti nuo rugsėjo 2 dienos“.

¹ Pareiškėjų vardai ir pavardės Tarnybai žinomi.

Pareiškėjų manymu, „negalią turintys vaikai patiria diskriminaciją, o tėvai, auginantys / globojantys vaikus / suaugusius mokinius, dalyvaujančius bendrojo ugdymo programoje, yra diskriminuojami dėl ryšių su negalia, nes dirbantys tėvai turi imti neapmokamas dienas, laisvadienius savo asmenine sąskaita ar atostogas“, kas, Pareiškėjų manymu, „pažeidžia lygiateisiškumo principą“.

2020 m. lapkričio 9 d. raštais Nr. (20)SN-162)S-600 ir Nr. (20)SN-162)S-600 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į Vilniaus Šilo mokyklos administraciją bei Vilniaus miesto savivaldybės administraciją, prašydama pateikti informaciją bei atsakyti į klausimus, „ar galite patvirtinti Pareiškėjų nurodytas aplinkybes, t. y., jog Vilniaus Šilo mokykla 2020 m. rugsėjo 1 d. neteikė įprastinių paslaugų (mokinių pavėžėjimo, maitinimo, priežiūros), o įprastinę veiklą pradėjo 2020 m. rugsėjo 2 d., jei taip, dėl kokių priežasčių“; nuo kurios dienos (mokslo metų pradžios) Vilniaus Šilo mokykloje pradedamas ugdymo, mokymo procesas bei pradedamos teikti paslaugos; kokiais teisės aktais remiantis; kokiu būdu pirmąją mokslo metų dieną yra užtikrinamas Vilniaus Šilo mokyklos mokinių su negalia, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra, pavėžėjimas, ugdymas, priežiūra.

Paprašyta pateikti ir kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2020 m. lapkričio 17 d. gautame Mokyklos administracijos rašte Nr. SD-20-119 (toliau – Raštas) nurodoma, jog 2020–2021 mokslo metus Mokykla pradėjo 2020 m. rugsėjo 1 d., laikantis įstaigos darbo grafiko dirbo nuo 7.00 val. iki 18.00 val. (<http://vilniaussilomokykla.lt/darbuotoju-darbo-laikas/>). Kadangi rugsėjo 1 dieną vyksta mokslo metų atidarymo šventė, Mokyklos bendruomenė kviečiama atvykti į Mokyklą nuo 9.00 val. Administracija, puoselėdama Mokyklos tradicijas, skatina, kad kuo daugiau tėvų / globėjų / rūpintojų dalyvautų šventėje, sudarydama sąlygas, t. y. pavėžėdama Mokyklos mokykliniais geltonaisiais autobusiukais mokinius iš atokesnių Vilniaus miesto bei rajono vietų. Iki 2020 m. rugpjūčio 31 d. Mokykla negavo nei vieno žodžiu ir / arba raštu pateikto prašymo 2020 m. rugsėjo 1 dieną organizuoti pavėžėjimo paslaugą.

Mokslo metų atidarymo šventė vyko nuo 9.00 iki 12.00 val. Nuo 12.00 val. buvo organizuojamas mokinių užimtumas (iki 18.00 val.). 2020 m. rugsėjo 1 dieną į Mokyklą atvyko

134 mokiniai (iš viso mokykloje mokosi 167 mokiniai), iki 18.00 val. buvo likę 2 vaikai. Mokiniai su negalia, kurie dėl sveikatos būklės ir / arba tėvų / globėjų / rūpintojų sprendimu nusprendė 2020 m. rugsėjo 1 dieną neatvykti į Mokyklą, informavo apie tai vadovus ir / arba Mokyklos administraciją.

Vilniaus mieste gyvenančių mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP) pavėžėjimą organizuoja VšĮ „Vilties akimirka“. Remiantis Vilniaus miesto savivaldybės tarybos patvirtintu „Mokinių pavėžėjimo organizavimo ir važiavimo išlaidų kompensavimo tvarkos aprašu“ (2019 m. rugsėjo 11 d. sprendimo Nr. 1-224) 11 punktu: „Tėvai (globėjai, rūpintojai) mokyklų vadovams ne vėliau kaip iki einamųjų metų rugsėjo 10 d. pateikia prašymus dėl pavėžėjimo organizavimo“. Šios tvarkos 12.2 punkte reglamentuota, kad „mokyklos vadovas suderina su pavėžėju: 12.2.1. tikslų pavėžėjimo maršrutą (laiką), suderintą su vežamų SUP mokinių tėvais“. Nesant tėvų / globėjų / rūpintojų prašymo, suderinto pavėžėjimo laiko bei maršruto su mokinių tėvais / globėjais / rūpintojais, mokykla savavališkai pavėžėjimo paslaugos teikti negali.

Mokinių maitinimo paslauga teikiama remiantis Vilniaus Šilo mokyklos „Mokinių mokamo ir nemokamo maitinimo Vilniaus Šilo mokykloje tvarka“ (2020-01-20 d. įsakymas Nr. V-1.7).

Vilniaus Šilo mokykloje maitinimo paslaugą teikia VšĮ „Rojaus obuoliai“. Mokinių tėvai / globėjai / rūpintojai mokyklos direktoriui pateikia prašymus suteikti / nesuteikti maitinimo paslaugą. Esant tėvų / globėjų / rūpintojų prašymo, Mokykla savavališkai maitinimo paslaugos suteikti negali. Vilniaus Šilo mokykla organizuodama ugdymo procesą vadovaujasi „2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir socialinių įgūdžių ugdymo programų ugdymo planu“ (2019 m. birželio 20 d. protokolo Nr. MT-3).

2020–2021 mokslo metai buvo pradėti 2020 m. rugsėjo 1 dieną. Maitinimo, pavėžėjimo paslaugos teikiamos gavus tėvų / globėjų / rūpintojų prašymus bei remiantis pirmiau nurodytomis tvarkomis.

2020 m. Rugsėjo 1-osios šventę Mokykla organizavo atsakingai, kiekvienai grupei atskirai, laikantis saugumo reikalavimų, remiantis sveikatos apsaugos ministro įsakymais (2020-08-17) bei Operacijų vadovo sprendimais (2020-08-20) (<https://www.smm.lt/web/lt/naujienos/2020-2021-mokslo-metai/operaciju-vadovo-sprendimai>).

Mokiniai, kurių tėvai / globėjai / rūpintojai nebuvo pateikę prašymo skirti maitinimo paslaugą, buvo maitinami iš namų atsineštu ir Mokykloje pašildytu maistu, kaip ir nurodoma Sveikatos apsaugos ministerijos išplatintame 2020 m. rugpjūčio 31 d. rašte „Dėl mokinių srautų valdymo, organizuojant maitinimą mokyklose, vykdančiose pradinio, pagrindinio ir vidurinio

ugdymo programas, rekomendacijomis“ (<https://sam.lrv.lt/uploads/sarn/documents/files/2020-08-31%20Rekomendacijos%20maitinimui%20ugdymo%20ist.pdf>).

Nesant tėvų / globėjų / rūpintojų prašymui, kuriame nurodomas pavėžėjimo maršrutas, Mokykla negali savavališkai organizuoti pavėžėjimo, kadangi neužtikrinamas vaikų saugumas ir vaiko interesai, kai nežinomas faktinės gyvenamosios vietos adresas, iš kuriuo mokinys turi būti paimtas ryte ir parvežtas į namus. Taip pat ir tais atvejais, kai nėra suderintas pavėžėjimo paslaugos laikas, kada mokinys turi būti ryte paimtas iš namų ir kada parvežtas atgal į namus, kad vaikui būtų užtikrinta nuolatinė suaugusiųjų priežiūra.

Vilniaus Šilo mokykla nuolat tobulina teikiamų paslaugų kokybę. Atsižvelgdami į Tarnybos raštą, tėvams / globėjams / rūpintojams jau liepos mėn. primins maitinimo ir pavėžėjimo paslaugų tvarką. Pavėžėjimo ir maitinimo paslaugas teikiančios įmonės patikino, kad gali teikti paslaugas rugsėjo 1 dieną, esant tėvų / globėjų / rūpintojų prašymams, suderinus pavėžėjimo maršrutus bei laiką.

Tarnyboje 2020 m. gruodžio 14 d. gautame (pakartotinai siųstame) Vilniaus miesto savivaldybės administracijos rašte Nr. A51- /20(3.3.2.26E-BEU) nurodoma, jog Mokykla 2020–2021 mokslo metus pradėjo 2020 m. rugsėjo 1 dieną, kaip numatyta Vilniaus Šilo mokyklos 2019–2020 ir 2020-2021 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir socialinių įgūdžių ugdymo programų ugdymo plane. Rugsėjo 1 d. Mokykloje vyko mokslo metų atidarymo šventė. Rugsėjo 1-osios šventę Mokykla organizavo atsakingai, kiekvienai grupei atskirai, laikantis saugumo reikalavimų, remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymais bei Operacijų vadovo sprendimais (<https://www.smm.lt/web/lt/naujienos/2020-2021-mokslo-metai/operaciju-vadovo-sprendimai>).

Mokyklos bendruomenė buvo kviečiama į šventę nuo 9.00 val. Šventiniai renginiai vyko iki 12 val. Į Mokyklos organizuojamą šventę atvyko 134 mokiniai. Iš viso Mokykloje mokosi 167 mokiniai. Šventei pasibaigus, nuo 12.00 iki 18.00 val. Mokykloje buvo organizuojamas mokinių užimtumas. Mokyklos direktorės teigimu, iki rugsėjo 1 d. Mokykla nebuvo gavusi nė vieno tėvų / globėjų prašymo žodžiu arba raštu dėl pavėžėjimo ir maitinimo paslaugų teikimo rugsėjo 1 dieną.

Vadovaujantis Mokyklos direktorės 2019 m. rugsėjo 2 d. Įsakymu Nr. V-197.2 patvirtintu Vilniaus Šilo mokyklos 2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir socialinių įgūdžių ugdymo programų ugdymo planu, kuriam pritarta Vilniaus Šilo mokyklos tarybos 2019 m. birželio mėn. 20 d., protokolu Nr. MT-3, ir kuris suderintas 2019 m. rugpjūčio 29 d. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Bendrojo ugdymo skyriaus vedėjos įsakymu Nr. A15-1784/19(2.1.4KS), mokslo metai Mokykloje prasidėjo rugsėjo 1 dieną. Plane šią dieną yra numatyta mokslo metų pradžios šventė.

Mokinių pavėžėjimas Mokykloje organizuojamas vadovaujantis Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. rugsėjo 11 d. sprendimu Nr. 1-224 patvirtintu „Mokinių pavėžėjimo organizavimo ir važiavimo išlaidų kompensavimo tvarkos aprašu“. Vadovaujantis šio sprendimo 11 punktu: „Tėvai (globėjai, rūpintojai) mokyklų vadovams ne vėliau kaip iki einamųjų metų rugsėjo 10 d. pateikia prašymus dėl pavėžėjimo organizavimo pagal šio aprašo 1 priedą. Pateikti prašymai saugomi Mokykloje“.

Mokinių maitinimo paslauga Mokykloje teikiama vadovaujantis Vilniaus Šilo mokyklos direktoriaus 2020 m. sausio 20 d įsakymu Nr. V-1.7 patvirtinta „Mokinių mokamo ir nemokamo maitinimo Vilniaus Šilo mokykloje tvarka“. Maitinimas organizuojamas pagal tėvų / globėjų / rūpintojų pateiktus prašymus.

Mokslo metų pradžios dieną Mokykla dirbo laikantis įprasto darbo grafiko, nuo 7.00 val. iki 18.00 val. Kadangi rugsėjo 1 d. minimas mokslo metų atidarymas, Mokyklos bendruomenė buvo kviečiama į šventę nuo 9.00 val. Šventei pasibaigus mokiniams buvo organizuojamas užimtumas ir teikiama priežiūra.

Mokiniai, kurių tėvai / globėjai / rūpintojai nebuvo pateikę prašymų skirti maitinimo paslaugą nuo 2020 m. rugsėjo 1 d., šią dieną buvo maitinami iš namų atsineštu ir Mokykloje pašildytu maistu, kaip nurodoma Sveikatos apsaugos ministerijos 2020 m. rugpjūčio 31 d. parengtose rekomendacijose dėl „Mokinių srautų valdymo, organizuojant maitinimą mokyklose, vykdančiose pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, rekomendacijos“.

Esant tėvų pateiktiems prašymams pavėžėti ugdytinius rugsėjo 1 d. Mokykla galėjo tai daryti turimais geltonaisiais autobusiukais, tačiau Mokykla nebuvo gavusi nė vieno kreipimosi ar prašymo teikti pavėžėjimo paslaugą rugsėjo 1 dieną, todėl mokiniai šią dieną nebuvo vežami. Nesant tėvų / globėjų / rūpintojų prašymui, kuriame nurodomas pavėžėjimo maršrutas, Mokykla negali savavališkai organizuoti pavėžėjimo, kadangi neužtikrinamas vaikų saugumas ir vaiko interesai, kai nežinomas faktinės gyvenamosios vietos adresas, iš kurio mokinys turi būti paimtas ryte ir parvežtas į namus. Taip pat nėra suderintas pavėžėjimo paslaugos laikas, kada mokinys turi būti ryte paimtas iš namų ir kada parvežtas atgal į namus, kad vaikui būtų užtikrinta nuolatinė suaugusiųjų priežiūra. Nuo rugsėjo 2 d. pavėžėjimo ir maitinimo paslaugos buvo teikiamos pagal Mokykloje gautus tėvų / globėjų prašymus.

Atsižvelgiant į Pareiškėjų nusiskundimus ir siekiant išvengti mokinių tėvams / globėjams / rūpintojams galinčio kilti neaiškumo dėl prašymų teikimo paslaugai gauti terminų, Mokyklos direktorei rekomenduota patikslinti „Mokinių mokamo ir nemokamo maitinimo Vilniaus Šilo mokykloje tvarką“, nustatant konkrečius prašymų dėl maitinimo paslaugų teikimo terminus.

Taip pat Mokyklos direktorei rekomenduota, artėjant kiekvienų mokslo metų pradžiai, mokinių tėvams priminti maitinimo ir pavėžėjimo paslaugų gavimo tvarką ir prašymų teikimo terminus.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Mokykla bei Vilniaus miesto savivaldybė nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti vienodas sąlygas asmenims nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kai priimama į švietimo įstaigas, kitus švietimo teikėjus bei mokslo ir studijų institucijas, mokoma ir ugdoma pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, kurias jie vykdo.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 24 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į mokslą. Siekdamos įgyvendinti šią teisę nediskriminuojant ir lygiomis galimybėmis, valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina visiems tinkamą visų lygių švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kuriais būtų siekiama: a) visapusiškai ugdyti žmogiškąjį potencialą ir orumą bei savigarbą, taip pat didinti pagarbą žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms ir žmonių įvairovei; b) suteikti neįgaliesiems galimybę ugdyti savo asmenybę, talentus ir kūrybiškumą, taip pat savo protinius ir fizinius gebėjimus didžiausiu įmanomu mastu; c) suteikti neįgaliesiems galimybę veiksmingai dalyvauti laisvos visuomenės gyvenime.

Pagal minėto Konvencijos straipsnio 2 dalies nuostatas, įgyvendindamos šią teisę, valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad: a) neįgalieji dėl savo neįgalumo nebūtų šalinami iš bendros švietimo sistemos ir neįgaliesiems vaikams nebūtų atimta galimybė įgyti nemokamą ir privalomą pradinį

arba vidurinį išsilavinimą; b) neįgalieji turėtų galimybę įgyti visiems tinkamą, kokybišką ir nemokamą pradinį išsilavinimą ir vidurinį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis tose bendruomenėse, kur jie gyvena; c) būtų tinkamai pritaikytos sąlygos pagal asmens poreikius; d) neįgalieji gautų būtiną paramą bendroje švietimo sistemoje, siekiant sudaryti sąlygas jų veiksmingam švietimui; e) aplinkoje, kuri geriausiai skatina akademinį ir socialinį vystymąsi, būtų teikiamos veiksmingos individualizuotos paramos priemonės, suderinamos su visiškos įtraukties tikslu.

2016 m. lapkričio 25 d. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komiteto Bendrosios pastabos Nr. 4 (2016) dėl teisės į įtraukų švietimą 8 punkte nurodoma, jog pagal 24 straipsnio 1 dalį Konvencijos šalys turi užtikrinti, kad neįgaliųjų teisė į mokslą būtų įgyvendinama sukuriant įtraukaus švietimo sistemą visais lygmenimis, įskaitant ikimokyklinį, pradinį, vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą, profesinį mokymą ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, užklasinę ir socialinę veiklą, ir visiems besimokantiems asmenims, įskaitant neįgaliuosius, nediskriminuojant ir lygiai su kitais asmenimis.

Pagal Bendrosios Pastabos 9 punktą, teisės į įtraukų švietimą užtikrinimas reiškia kultūros, politikos ir praktikos pokyčius visose formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigose, kad būtų atsižvelgta į skirtingus besimokančiųjų poreikius ir individualybes, taip pat numato įsipareigojimą pašalinti kliūtis, trukdančias įgyvendinti šią galimybę. Tam būtina stiprinti švietimo sistemos pajėgumą įtraukti visus besimokančiuosius. Daugiausia dėmesio skiriama tam, kad šioje sistemoje galėtų visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti, ja naudotis, taip pat lankytis pamokose ir paskaitose bei siekti rezultatų visi besimokantieji, ypač tie, kurie dėl įvairių priežasčių yra neįtraukti į švietimo sistemą arba kuriems gresia atskirties pavojus. Įtrauktis reiškia galimybes naudotis kokybiška formaliojo ir neformaliojo švietimo sistema nepatiriant diskriminacijos. Įtraukties užtikrinimu siekiama sudaryti sąlygas bendruomenėms, sistemoms ir struktūroms kovoti su diskriminacija, įskaitant kenksmingus stereotipus, pripažinti įvairovę, skatinti dalyvavimą ir įveikti visų besimokančiųjų ugdymo ir dalyvavimo kliūtis, daugiausia dėmesio skiriant neįgalių besimokančiųjų gerovei ir sėkmei.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus

prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos,

negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 43 straipsnio 6 dalies nuostatas, mokslo metų pradžią ir trukmę pagal priešmokyklinio ugdymo programas, bendrojo ugdymo programas, pirminio ir tęstinio profesinio mokymo programas nustato švietimo ir mokslo ministras, pagal neformaliojo švietimo programas (išskyrus priešmokyklinio ugdymo ir tęstinio profesinio mokymo programas) – savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas), savininkas.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. balandžio 14 d. įsakymo Nr. V-417 „Dėl 2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ 7.1.1 punkte nustatyta, jog mokslo metų ir ugdymo proceso pradžia – 2019 m. rugsėjo 1 d. Mokslo ir žinių dienos sutapęs su poilsio diena, ugdymo proceso pradžia mokyklos sprendimu gali būti nukeliama į artimiausią darbo dieną po poilsio dienos.

Mokyklos 2019–2020 ir 2020–2021 ugdymo programos ugdymo plane, kuriam pritarta Vilniaus Šilo mokyklos tarybos 2019 m. birželio mėn. 20 d. protokolu Nr. MT-3 ir kuris suderintas Vilniaus m. savivaldybės Bendrojo ugdymo skyriaus vedėjo 2019 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. A15-1784/19-2.1.4—KS1 bei patvirtintas Vilniaus Šilo mokyklos direktoriaus 2019 m. rugsėjo 2 d. įsakymu Nr. V-197.2 (toliau – Mokyklos ugdymo planas), reglamentuojamas pradinio, pagrindinio, socialinių įgūdžių ugdymo programos ją pritaikius mokiniams, turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, ir su šiomis programomis susijusių neformaliojo vaikų švietimo programų įgyvendinimas.

Pagal Mokyklos ugdymo plano 7 punktą, 2020–2021 mokslo metais mokslo metų pradžia bei ugdymo proceso pradžia buvo numatyta 2020 m. rugsėjo 1 dieną.

Taigi, remiantis, nurodytais teisės aktais, mokslo metų pradžia Mokykloje 2020 metais buvo rugsėjo 1 diena.

Skunde Pareiškėjai teigė, kad jų vaikams pavėžėjimo, maitinimo, priežiūros paslaugos 2020 m. rugsėjo 1 dieną. nebuvo teikiamos, šias paslaugas pradėta teikti tik nuo 2020 m. rugsėjo 2 dienos.

Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. rugsėjo 11 d. sprendimu Nr. 1-224 patvirtintas Mokinių pavėžėjimo organizavimo ir važiavimo išlaidų kompensavimo tvarkos aprašas, pagal kurio 6 punktą pavėžėjimo paslauga Vilniaus mieste yra įsigyjama Savivaldybės viešųjų pirkimų būdu. Ši paslauga yra teikiama specialiųjų ugdymo poreikių turintiems mokiniams nuo mokslo metų pradžios

iki ugdymo proceso pabaigos pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu mokslo metams patvirtintus bendruosius ugdymo planus. Pagal šio aprašo 11 punktą, tėvai (globėjai, rūpintojai) mokyklų vadovams ne vėliau kaip iki einamųjų metų rugsėjo 10 d. pateikia prašymus dėl pavėžėjimo organizavimo.

Remiantis Mokyklos direktoriaus 2020 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. V-1.7 patvirtintos Mokinių mokamo ir nemokamo maitinimo organizavimo Vilniaus Šilo mokykloje tvarkos 4 punktu, mokiniams, besimokantiems Mokykloje bei turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, įstaigoje ugdymo metu ir vasaros vaikų poilsio stovyklos metu yra skiriamas maitinimas. Pagal minėtos tvarkos 5 punktą, maitinimas mokiniams skiriamas tėvams / globėjams / rūpintojams pateikus prašymą dėl maitinimo paslaugų teikimo Mokykloje.

Pažymėtina, jog, remiantis švietimo mokslo ir sporto ministro įsakymu bei Mokyklos ugdymo planu, mokslo metų pradžia bei ugdymo proceso pradžia buvo numatyta 2020 m. rugsėjo 1 dieną.

Būtent prasidėjus ugdymo procesui, remiantis išvardintomis tvarkomis, mokiniams teikiamos pavėžėjimo, maitinimo, priežiūros paslaugos.

Taigi, atsižvelgiant į pirmiau išvardintas (pacituotas) teisės aktų nuostatas, formalių kliūčių organizuoti Mokyklos mokinių pavėžėjimą, maitinimą, priežiūrą rugsėjo 1 dieną nebuvo.

Svarbu pažymėti, jog pagrindas teikti mokinių pavėžėjimo, maitinimo paslaugas yra tėvų / globėjų / rūpintojų rašytinis prašymas. Kaip nustatyta iš Mokyklos bei Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paaiškinimų, Pareiškėjai iki 2020 m. rugsėjo 1 d. nebuvo pateikę rašytinių prašymų dėl jų vaikų pavėžėjimo, maitinimo arba ugdymo 2020 m. rugsėjo 1 dieną. Taip pat nėra duomenų, kad Mokykla atsisakė teikti tokias paslaugas rugsėjo 1 dieną.

Nustatyta, jog 2020 m. rugsėjo 1 dieną vyko mokslo metų pradžios šventė, įprastinis ugdymo, mokinių pavėžėjimas bei maitinimas nebuvo vykdomas.

Sutiktina, kad tėvams / rūpintojams / globėjams galėjo būti neaiški paslaugų teikimo mokiniams rugsėjo 1 dieną tvarka, ypač atsižvelgiant į įprastinę Mokykloje taikomą praktiką (tik šventės organizavimas), nepaaiškinta išankstinių prašymų teikimo tvarka; šį faktą patvirtino vienas iš Pareiškėjų papildomame paaiškinime Tarnybai.

Atkreiptinas dėmesys, jog Vilniaus miesto savivaldybės administracija rekomendavo Mokyklos direktorei, artėjant kiekvienų mokslo metų pradžiai, mokinių tėvams priminti maitinimo ir pavėžėjimo paslaugų gavimo tvarką ir prašymų teikimo terminus.

Mokykla savo ruožtu patvirtino, jog ateityje jau liepos mėnesį mokinių tėvus / globėjus / rūpintojus informuos dėl maitinimo ir pavėžėjimo paslaugų teikimo tvarkos; taip pat gautas pavėžėjimo bei maitinimo įmonių patikinimas, kad gali teikti pavėžėjimo bei maitinimo paslaugas rugsėjo 1 dieną.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, nėra pagrindo konstatuoti Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies punkte numatytos pareigos pažeidimo dėl Mokyklos ar Vilniaus miesto savivaldybės veiksmų (neveikimo).

Atkreiptinas dėmesys, jog dėl galimo Lietuvos Respublikos darbo kodekso 138 straipsnio pakeitimo inicijavimo (dėl papildomos poilsio dienos tėvams, besirūpinantiems pilnamečiais negalia turinčias vaikus) Tarnyba 2020 m. rugsėjo 25 d. raštu kreipėsi į Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetą.

Papildomai pažymėtina, jog pagal Mokyklos ugdymo planą, ugdymo proceso pabaiga 2020–2021 mokslo metais numatyta 2021 m. birželio 22 dieną.

Pareiškėjams išaiškintina, jog dėl Mokyklos paslaugų ne mokslo metų (ugdymo metų) laikotarpiu (priežiūros, maitinimo, pavėžėjimo paslaugų; atsisakymo teikti šias paslaugas) Pareiškėjai turi teisę lygių galimybių kontrolieriui pateikti atskirą skundą, nurodydami Lygių galimybių įstatymo 25 straipsnyje apibrėžtas aplinkybes (konkretus skundžiamas veiksmas (neveikimas), administracinis aktas arba sprendimas, jo įvykdymo (priėmimo) data, jo padarymo laikas ir aplinkybės; aplinkybės, kuriomis pareiškėjas grindžia savo reikalavimą, ir tai patvirtinantys įrodymai, liudytojų pavardės, vardai ir gyvenamosios vietos, kitų įrodymų buvimo vieta; prašymas lygių galimybių kontrolieriui ir kt.).

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu pripažinti nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytiems pažeidimams.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėjus, Mokyklos administraciją, Vilniaus miesto savivaldybės administraciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė